

Kowalski, Witold Cezariusz

"Dzieje studiów geograficznych w Uniwersytecie Warszawskim 1918-1993", pod red. Zdzisława Mikulskiego, Warszawa 1995 : [recenzja]

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 41/1, 147-149

1996

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

lat nie pamiętano. Zapomniało o znakomitym chirurgu środowisko lekarzy, współcześnie hamletolodzy nie zadbali o wznowienie przekładu pióra Matlakowskiego tragedii Szekspira, którego planowaną I edycję uniemożliwił wybuch drugiej wojny światowej, pionierskie dzieła o kulturze ludowej na Podhalu tylko niekiedy wspominają etnologzy i historycy tego regionu.

Postać Matlakowskiego – „nieporównanego wśród nas człowieka”³ – jak powiedział o nim Stefan Żeromski, przywrócił pamięci potomnych w stulecie śmierci Janusz Kapuścik – polonista, bibliotekoznawca i bibliograf, profesor Uniwersytetu Łódzkiego i dyrektor Głównej Biblioteki Lekarskiej. Tak więc przedstawiciel zupełnie innej profesji niż można było oczekiwać, wystawił Władysławowi Matlakowskiemu pomnik „nad spiz trwalszy”, zapewniając mu swą książką „należne miejsce w panteonie narodowej sławy”⁴.

Przypisy

¹ Władysław Matlakowski. *Źródła do biografii i bibliografia*. Opracował Janusz Kapuścik. Warszawa 1991 [rec.] „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 1992 nr 1 s. 197–200; Władysław Matlakowski: *Wspomnienia z życia przeszłego i teraźniejszego (1850–1895)*. Z rękopisu do druku przygotował, przedmową i komentarzem opatrzył Janusz Kapuścik. Warszawa 1991 [rec.] Tamże 1992 nr 2 s. 2–5.

² Janusz Kapuścik: *W kręgu lekarzy, uczonych i bibliofilów*. Warszawa 1993.

³ Stefan Żeromski: *Dzieje grzechu*. T. 1. Warszawa 1956 s. 67.

⁴ Witold Rudowski: *Przedmowa*. W: Janusz Kapuścik: *Władysław Matlakowski. Lekarz – pisarz – uczoney*. Warszawa 1995 s. 10.

Hanna Tadeusiewicz
(Łódź)

Dzieje studiów geograficznych w Uniwersytecie Warszawskim 1918–1993. Praca zbiorowa pod redakcją naukową Zdzisława Mikulskiego. Warszawa 1995 Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, 181 s., ilustr.

Prace i Studia Geograficzne, t. 16.

Recenzowana publikacja jest konsekwentnie zebranych kompletów artykułów, opisujących poszczególne okresy historii studiów geograficznych w Uniwersytecie Warszawskim. Po przedmowie napisanej przez redaktora tomu – Z. Mikulskiego i dziekana Wydziału Geografii i Studiów Regionalnych UW – A. Richlinga, poczynając od pierwszego artykułu Z. Mikulskiego o nauczaniu niektórych dyscyplin i specjalności i ich fragmentów – obecnie uważanych za geograficzne – w Królewskim Liceum Warszawskim, w Królewskim Uniwersytecie Warszawskim

(1816–1831), w Szkole Głównej Warszawskiej (1862–1869) i w Cesarskim Uniwersytecie Warszawskim (1869–1917) następują artykuły: J. Kondrackiego o Zakładzie Geograficznym UW (1918–1951), o Instytucie Geograficznym Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi (1951–1969), o Instytucie Geografii UW (1969–1977), B. Winida o Studium i Instytucie Afrykanistycznym (1962–1975 i 1975–1977), Z. Mikulskiego o początku i działalności Wydziału Geografii i Studiów Regionalnych UW (1977–1981), A. Richlinga o działalności tego Wydziału w latach osiemdziesiątych, U. Soczyńskiej o dalszej działalności tegoż Wydziału w latach dziewięćdziesiątych. Po tych artykułach następują opracowania o działalności wydziałowych w ramach Wydziału Geografii i Studiów Regionalnych jego jednostek organizacyjnych: W. Lenarta o Mazowieckim Obserwatorium Geograficznym w Murzynie pod Płockiem i B. Lipskiej o Centralnej Bibliotece Geograficznej. Tom zamykają opracowania: Z. Mikulskiego o chronologii ważniejszych wydarzeń w dziejach geografii w Uniwersytecie Warszawskim (1800–1993) oraz Z. Mikulskiego i A. Richlinga streszczenie anglojęzyczne.

Uważny czytelnik recenzowanego tomu może z łatwością zauważyć, że:

- przedstawia on w pierwszej kolejności historię nauczania studentów i kształcenia młodej kadry naukowej w zakresie nauk uznawanych obecnie za geograficzne oraz jednostek organizacyjnych, wydzielonych w celu realizacji takich zadań. Jest to więc zbiorowa rozprawa o historii nauczania nauk geograficznych na poziomie uniwersyteckim w ośrodku warszawskim;
- ponieważ nauczanie studentów i kształcenie młodej kadry na poziomie uniwersyteckim mogło być i było realizowane w ośrodku warszawskim na bazie własnych badań i osiągnięć naukowych kadry nauczającej, tom więc ten prezentuje również historię nauk geograficznych w Uniwersytecie Warszawskim;
- z treści tego tomu można wnioskować z jednej strony jak z podstawowych, wcześniej ukształtowanych nauk matematyczno-przyrodniczych i społeczno-ekonomicznych wydzielały się nowe dyscypliny geograficzne, z drugiej zaś strony jak konieczność dalszego rozwoju już wydzielonych dyscyplin geograficznych wymuszała ponowne ich związki z innymi dyscyplinami matematyczno-przyrodniczymi i społeczno-ekonomicznymi;
- *spiritus movens* koncepcji i realizacji recenzowanego tomu 16 „Prac i Studiów Geograficznych” WGSR UW jest redaktor i współautor tomu prof. dr hab. inż. Zdzisław Mikulski.

Recenzowana publikacja oceniona jako znaczący wkład do historii nauczania i naukoznawstwa w zakresie nauk matematyczno-przyrodniczych, lecz przede wszystkim nauk geograficznych, powinna zainteresować nie tylko geografów, lecz także związanych z nimi fizyków atmosfery, hydrosfery i litosfery, a więc geofizyków oraz planistów, ekonomistów, etnografów, jak również: geologów,

geodynamików, hydrogeologów, geologów inżynierskich, ekogeologów i innych, a w szczególności specjalistów historii nauki, a zwłaszcza nauk o Ziemi.

Witold Cezariusz Kowalski
(Warszawa)

Ingrid Kästner, Christina Schröder: *Sigmunt Freud (1856–1939). Hirnforscher. Neurologe. Psychotherapeut.* Leipzig 1990 Johann Ambrosius Barth Verlag, 216 s.

Wśród wielu książek poświęconych twórcy psychoanalizy ta z całą pewnością zasługuje na szczególną uwagę. Zamierzeniem autorek było bowiem ukazanie genezy tej koncepcji w szerszym kontekście społeczno-kulturowym, na tle epoki, a jednocześnie wewnątrz ówczesnego paradygmatu naukowej medycyny. Ingrid Kästner i Christina Schröder przyjęły dwudzielny układ książki. W jej pierwszej części, o charakterze biograficznym, możemy śledzić rodzenie się koncepcji psychoanalizy. W części drugiej, złożonej z oryginalnych tekstów Freuda, obserwujemy wyłanianie się zarysu psychoanalizy z wcześniej uznawanych przez Freuda koncepcji i teorii. Autorki piszą we wstępie do omawianej książki, że wśród dotychczasowych publikacji na ten temat tzw. etap przedpsychoanalityczny w twórczości Zygmunta Freuda bywa na ogół traktowany z mniejszą uwagą, niż na to zasługuje. Wartością książki Ingrid Kästner i Christine Schröder jest próba opisanego kontekstu odkrycia. Jest to rzadki przypadek w historiografii medycyny, która koncentruje swą uwagę raczej na opisie kontekstu uzasadniania analizowanych odkryć. Autorki ukazują koncepcję psychoanalizy w jej rozwoju, w mozolnym eliminowaniu sprzeczności, wysuwaniu dobrze uzasadnionych (oczywiście według standardów naukowości ostatnich lat XIX w.) twierdzeń. Łączą doświadczenia samego Freuda z wiedzą uzyskaną przezeń z literatury. Część biograficzna książki, bogato udokumentowana cennym zbiorem fotografii (niektórych publikowanych po raz pierwszy), wykracza poza schematyczną koncepcję spotykaną w pracach z zakresu historii medycyny, kładącą główny nacisk na następstwo podstawowych zdarzeń w życiu opisywanej osoby. Tym razem biografia Freuda służy jako tło dla ukazania rodzenia się określonych koncepcji, co – zwłaszcza w związku z możliwością zapoznania się z treścią odzwierciedlających omawianą ewolucję poglądów artykułów, zamieszczonych w drugiej części książki – pozwala na uzyskanie obrazu historii medycyny końca XIX w. postrzeganego w sposób dynamiczny i w szerszej panoramie.

Książka Ingrid Kästner i Christiny Schröder miała już trzy wydania niemieckie (Leipzig 1989, Leipzig 1990, Berlin 1990). Wkrótce – dzięki poparciu Fundacji Współpracy Polsko-Niemieckiej ukaże się jej polskie wydanie (Wydawnictwo Arboretum, Wrocław 1996). Sądzę, że winno ono wzbudzić zainteresowanie